

skriftet 1879 offentliggjorte Afhandling *Om kirkelig Vielse som Betingelse for lovligt Ægteskab.* Joh. Stp.

Oscar Levertin, Professor i Litteraturhistorie ved Stockholms Højskole, f. 1862, er død 22. Septbr. 1906. Den udmærkede Digter og fine Smagsdommer sad inde med en omfattende litterær-, kunst- og kulturhistorisk Viden. Med særlig Kærlighed havde han levet sig ind i Gustav III's Tidsalder, og om denne handler en stor Del af hans aandfulde Essays; blandt disse skal nævnes *Teater och drama under Gustaf III* (1889), *Gustaf III som dramatisk författare* (1894), *Från Gustaf III's dagar* (1896), *Niclas Lafrensen d. y. och förbindelserna mellan svensk och fransk målarkonst paa 1700-talet* (1899). Sammen med Professor H. Schück udgav han den interessante Samling *Svenska Memoarer och Bref* og ledsagede sine Udgivelser deri af Gjørwells Familiebreve, Hamiltons Anekdoter og Elis Schröderheims Breve med interessante Fortaler.

Ferdinand Brunetière, Redaktør af *Revue des deux mondes* og tidligere Professor i Litteraturhistorie ved *École normale supérieure* i Paris, f. 1849, er død 9. Decbr. 1906. Af hans mange kundskabsfulde, men af ensidig Sympati for det 17. Aarhundredes Klassicisme mærkede Skrifter skal nævnes: *Études critiques sur l'histoire de la littérature française* 1—7 (1893—1903) og hans i de sidste Aar begyndte *Histoire de la littérature française classique (1515—1830)*. — Auguste Himly, tidligere Professor i Geografi ved Sorbonnen, f. 1823, døde 6. Oktbr. 1906. Hans *Histoire de la formation territoriale des états de l'Europe centrale* 1—2 (1876) er nyttig ved dens gode Oversigt og ved dens Paapegen af Forbindelsen mellem Geografi og Historie.

Direktør for det sachsiske Hovedarkiv i Dresden Poul Hassel er død i Juli 1906. Hans Hovedværk, en Biografi af den bekendte tyske Statsmand Joseph v. Radowitz, hvoraf dog kun 1. Bd. er udkommet (1905), er af Vigtighed for Kendskaben til Frederik Vilhelm IV af Preussens Historie.

Aaret 1906 har bragt Afslutningen af 3dje Udgave af Traps *Kongeriget Danmark*, som under Medvirkning af Konfe-

rensraad V. Falbe-Hansen og Professor H. Westergaard og med Bistand af en Række andre Videnskabsmænd samt Autoriteter og Privatmænd er udarbejdet af mag. art. H. Weitemeyer. Udarbejdelsen begyndte 1895; i Aarene 1898—1904 udkom 2.—5. Bd., omfattende den spæcielle topografisk-historisk-statistiske Beskrivelse af Kongeriget med Undtagelse af København og Frederiksberg, der behandles i det 1906 udkomne 1. Bind, hvilket tillige indeholder en almindelig indledende Beskrivelse af Rigets fysiske, økonomiske og sociale Forhold samt af dets Styrelsesmaade og endvidere Stedregister til hele Værket. Hertil slutter sig et særligt Bind Personalregister. Bygget paa det af den oprindelige Udgiver skabte saare fortjenstfulde Grundlag, men paa alle Omraader udvidet og forbedret bør Værket i dets nu foreliggende Skikkelse hilses med varm Anerkendelse ogsaa fra historisk Videnskabs Side. Det vil komme til at staa som et fortrinligt og uundværligt Hjælpe-middel for alle, der giver sig af med Forskning i dansk Historie, og ikke mindst vil man have Grund til at paaskønne de ypperlige Register.

Det er med glæde, at man ønsker professor Kr. Erslev og hans medudgivere af *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis* til lykke med, at de nu (med undtagelse af navne-registret) er færdige med deres besværlige arbejde, der har varet i næsten 20 år. Sikkert har arbejdet voldt mere møje, end udgiverne havde tænkt sig, hvilket særlig gælder om gennemgangen af de indviklede afskriftsamlinger, som næppe har givet noget udbytte, der svarede til tiden. Selvfølgelig er der ogsaa i dette værk ting, som man kunde have ønsket anderledes; en kort overskrift over de hidtil utrykte breve vilde have lettet benyttelsen meget, og det samme vilde have været tilfældet, om der var givet en fortegnelse over indholdet af de breve, der i forvejen var trykt efter brevbøger. Enkelte fejl er det naturligvis ogsaa muligt at finde; således havde det vel været rimeligt at optage brevene fra paveprocessen 1424—25 i Repertoriet, når et af disse breve findes i Rigsarkivet i ikke mindre end sex eksemplarer (Rep. 6191). Men som helhed behøver værket ingen ros. Det er nok at sige, at det er en uundværlig bog

for enhver, der beskæftiger sig med vor middelalders historie. Et diplomatarium i lighed med, hvad vore nabolande har været så heldige at få, opnår vi jo dog næppe, selv om man måske en gang kan få begrænsede samlinger paa de punkter, hvor der haardst trænges (forordninger, traktater, byretter o. lign.). Repertoriet vil paa de fleste punkter give, hvad benytterne kan ønske, forsynet, som det er, med omhyggelige angivelser af brevenes overleveringsmåde og besegling og med mange rettelser til tidligere daarlige aftryk. Særlig værdifuld er den arkivoversigt, der udgør begyndelsen af repertoriets 4de bind. Det er ikke alene en udsigt over, hvad der er bevaret — helt eller i uddrag — af vore store middelalderlige brevsamlinger, men ogsaa disses historie, redegørelse for, hvorledes dokumenterne er vandret fra sted til sted, er bleven benyttede, afskrevne eller excerperede af historikerne, hvorledes de endelig er gaaede til grunde. Thi arkivoversigten forstærker indtrykket af, hvor ilde Reformationen, kongerne, offentlige myndigheder og privatmænd er faret frem med vore historiske kilder, har ødelagt meget mere end de talrige ildebrande. Selv siden Langebeks tid er der forsvundet meget, endogså fra Rigsarkivet. At en hel brevbog som Haderslev kapitels kan blive borte, er mere end uforklarligt, og hvor hensynsløst man på Fyen i begyndelsen af 19. årh. ødelagde brevskaaber, har Paludan-Müller bittært beklaget sig over. Kongernes arkiv er vel bevaret fra 1340 — alene denne kendsgerning kunde underrette os om, selv om vi ikke vidste det fra anden side, at der forud havde været store forstyrrelser i riget —, hertugernes fra 1375, nogle af kapitlernes, enkelte af klostrenes og byernes foruden ganske tilfældige dele af de rige adelsarkiver. Hvor man skal finde sporene af resten, giver arkivoversigten det bedste kendskab til og en ypperlig vejledning for den, der senere vilde studere enkelte institutioners eller slægters historie. Hvor omhyggeligt arbejdet er gjort, ser man f. ex. af fortegnelsen over Hvitfeldts benyttelse af breve og over brevene i den brændte „Cancellariæ liber“ fra Erik Menveds tid eller af de mange oplysninger om arkivers skæbne, der er hentede fra spredte notitser helt ned i 18. årh. Arkiv-

oversigten kan give vejledning til ordning af Rigsarkivets nu meget vanskeligt tilgængelige samlinger. Endelig giver den på mange måder oplysninger om det bevarede stof for tiden efter 1450 og forstærker derved ønsket om, at Repertoriet om ikke for lang tid måtte blive fortsat ned til Reformationen.

J. L.

Den c. 1200 stiftede helligåndsorten fik sent fodfæste her i landet, og dens klostre kunde hverken måle sig med Cisterciensernes i rigdom eller tiggermunkenes i tal. Først 1436 oprettedes det første kloster i Ålborg til pleje for „fattige, usle og vanføre mennesker“, og flere end 6 klostre nåede ordenen aldrig at få. Dette er antagelig grunden til, at vor viden om den hidtil har været meget mangelfuld, og det har ikke gjort sagen bedre, at helligåndsklostrene som oftest sammenblandedes med de langt talrigere helligåndshuse. J. Lindbæk og G. Stemann: *De danske Helligaandsklostre* (1906) har bragt fyldig og pålidelig viden, hvor der før var mørke og uklarhed. Bogen er bleven til ved et samarbejde mellem dens egentlige ophavsmand, stiftamtmand Stemann, der har behandlet de enkelte klostres historie, og cand. mag. Lindbæk, hvem indledningen skyldes, ligesom han har udgivet det omfangsrige diplomatarium, der ledsager værket. I første række støttet paa hidtil ukendt materiale fra ordenens hovedarkiv i S. Spirito i Rom har han givet en både god og dygtig skreven fremstilling af ordenens almindelige historie, hvor han på flere vigtige punkter korrigerer de ældre katolske hovedværker, ikke mindst ved at anvise ordenen en mere beskeden, men sandere plads indenfor munkevæsenet. Han har skildret dens væxt i Danmark, der ikke som hidtil antaget i første række skyldes Kristjern I, dens hjemlige organisation og de danske klostres forbindelse med moderklostret S. Spirito. Ligeledes har han klarlagt forskellen mellem de nøje sammensluttede *klostre*, der levede efter en fælles, fra Johanniterne nedstammende regel, og *husene*, som stod uden indbyrdes forbindelse, og hvis hele indre liv er lidet kendt.

Det ligger i sagens natur, at skildringen af de enkelte klostres historie ikke kan have samme almene interesse; dens